

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno DCCCCX. ad annum MLXXIII.

Parisiis, 1644

Sermo Synodalis, Ex Codice Manuscripto Monasterii Neresheimensis, scripto anno Christi 1009. quod ex verbis istis colligitur: Ab initio mundi vsque in aduentum Domini secundum Hebraicam veritatem ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-15625

dies tredecim: obiit 13. Maii, anno salutis 1012. sepultus est in basilica Lateranensi, cum hac sepulcrali inscriptione:

*Quisquis ad hæc tendis sublimia limina lector,
Et caperis tantæ nobilitate domus,
Intentis oculis aulæ percurrere raras
Desine materias, arte iuuante manus.
Lumina cum gressu prudente * secula coercens,
Respice sollicitus quid velit hic titulus.
Hic tumultata iacent pastoris membra sereni,
Quem decus ecclesiæ contulit Omnipotens.
Pauperibus panis, nudorum vestis opima,
Doctor & egregius qui fuit in populo.
Iura sacerdoti lætas dum vidit aristas,
Cætibus æquauit nauiger angelicis.
Albanum regimen lustro venerabilis vno
Rexit, post summum ducitur ad solium;
In quo mutato permansit nomine præsul,
Sergius ex Petro; sic vocitatus erat.
Ductus mente pia, Jesu, dic, parce Redemptor:
Utque vicem capias, dic: Deus hunc habeas.*

Qui sedit annos 11. & menses 8. & dies 13. indiçtione x. anno dominicæ incarnationis millesimo decimo tertio.

SERMO SYNODALIS,

EX CODICE MANUSCRIPTO MONASTERII Neresheimensis, scripto anno Christi 1009. quod ex verbis istis colligitur: Ab initio mundi vsque in aduentum Domini secundum Hebraicam veritatem anni sunt 3956. secundum vero interpretes anni 5699. colliguntur autem anni omnes a creatione primi hominis vsque in septimum annum Henrici imperatoris secundum Hebraicam veritatem 4965. secundum vero interpretes 6708.

Sermo synodalis qui in singulis Synodis parochianis presbyteris enuntiandus est.

FRATRES presbyteri & sacerdotes domini, cooperatores nostri ordinis estis. Nos quidem, quamuis indigni, locum

locum Aaron tenemus, vos locum Eleazari & Ithamaris. Nos vice duodecim apostolorum fungimur, vos ad formam septuaginta discipulorum estis. Nos pastores vestri sumus, vos pastores animarum vobis commissarum. Nos de vobis rationem reddituri sumus summo pastori Domino Iesu Christo, vos de plebibus vobis commissis. Et ideo, carissimi, videte periculum vestrum. Admonemus & obsecramus fraternitatem vestram, vt de communi salute vestra cogitantes attentius audiatis admonitionem nostram, & quæ vobis suggerimus memoriæ commendetis, & opere exercere studeatis.

In primis admonemus, vt vita & conuersatio vestra irreprehensibilis sit, scilicet vt cella vestra sit iuxta ecclesiam, & in ea feminas non habeatis. Omni nocte ad nocturna surgite. Cursum vestrum certis horis decantate. Missarum celebrationes religiose peragite. Corpus & sanguinem cum timore & reuerentia sumite. Vasa sancta propriis manibus abluite & abstergite. Nullus cantet Missam nisi ieiunus. Nullus cantet qui non communicet. Nullus cantet sine amictu, alba, stola, fanone, planeta. Et hæc vestimenta nitida sint, & ad nullos alios vsus sint. Nullus cum alba qua in suos vsus vtitur præsumat Missam cantare. Nulla femina ad altare Domini accedat, nec calicem Domini tangat. Corporale mundissimum sit, altare coopertum de mundis linteis. Super altare nihil ponatur, nisi capsæ & reliquiæ, aut forte quatuor euangelia, & buxida cum corpore Domini ad infirmos, cetera in nitido loco recondantur.

Missale plenarium, lectionarium, & antiphonarium, vnaquæque ecclesia habeat. Locus in sacrario aut iuxta altare sit preparatus, vbi aqua effundi possit quando sacra vasa abluuntur, & ibi vas nitidum cum aqua dependeat, ibique sacerdos manus lauet post communionem. Ecclesiæ sint coopertæ bene & cameratæ, & atrium sit sæpe munitum. Nullus extra ecclesiam per domos aut in locis non cameratis Missam cantet. Omnis presbyter clericum habeat aut scholarem, qui epistolam vel lectionem legat, & ad Missam respondeat, & cum quo psalmos cantet. Nullus solus Missam cantet.

Nullus cum calcariis, quos sporones rustice vocamus,

Concil. Tom. 25.

LI

& cultellis extrinsecus dependentibus Missam cantet, quia indecens est, & contra regulam ecclesiasticam est.

Calicem & oblatam recta cruce signate, id est non in circulo, & variatione digitorum, ut plurimi vestri faciunt, sed strictis duobus digitis & pollice intus recluso, per quos Trinitas innuitur, istud signum ✠ recte facere studeate, non enim aliter quidquam potestis benedicere. Infirmos visitate, & eos reconciliate, & iuxta apostolum oleo sancto inungite, & propria manu communicate. Et nullus præsumat tradere communionem laico, aut feminae ad deferendam infirmo.

Iac. 5.

Nullus vestrum pro baptizandis infantibus, aut infirmis reconciliandis, aut mortuis sepeliendis, præmium vel munus exigat. Videte ne per negligentiam vestram ullus infans sine baptismo moriatur. Nullus vestrum sit ebrius & litigiosus, quia seruum Domini non oportet litigare. Nullus vestrum arma ferat in seditione, quia arma vestra debent esse spiritualia. Nullus canum aut auium iocis inferuiat.

Nullus in tabernis bibat. Vnusquisque vestrum quantum sapit plebi suæ de euangelio vel Apostolo die dominico, vel festis diebus, annuntiet. Verbum Domini debetis prædicare; curam pauperum, peregrinorum, & orphanorum habete, & eos ad prandiola vestra inuitate. Estote hospitales, ut alii a vobis exemplum bonum sumant.

Omni die dominica ante Missam aquam benedictam facite, unde populus aspergatur, & ad hoc solum vas habete. Sacra vasa, & vestimenta sacerdotalia nolite in pignore dare negotiatori, aut tabernario. Nullus vestrum vfuras exigat, & conductor sui fenoris existat. Res & facultates, quas post diem ordinationis vestrae acquiritis, sciatis ad ecclesiam pertinere. Nullus sine scientia & consensu nostro ecclesiam acquirat. Nullus per potestatem sæcularium ecclesiam obtineat. Nullus ecclesiam ad quam titulus est relinquat, & ad aliam quæstus causa migret. Nullus plures ecclesias teneat sine adiutorio aliorum presbyterorum. Nullatenus vna ecclesia inter plures diuidatur. Nullus alterius parochianum, nisi in itinere, & cum placitum fuerit, ad Missam recipiat. Nullus in alterius parochia Missam cantet. Nullus pœnitentem inuitet carnem

manducare & bibere vinum, nisi pro eo ad præfens elemosynam fecerit. Nullus præsumat baptizare nisi in vigilia paschæ & pentecostes, nisi propter periculum mortis. Vnusquisque fontes habeat, & si non potest lapideos, habeat aliud vas ad hoc præparatum, in quo nihil aliud fiat. Videte vt omnibus parochianis vestris symbolum & orationem dominicam insinuetis. Ieiunium quatuor temporum, & rogationum, & litanæ maioris, plebibus vestris omnimodis obseruandum insinuate: feria quarta ante quadragesimam plebem ad confessionem inuite, & ei iuxta qualitatem delicti pœnitentiam iniungite, non ex corde vestro, sed sicut in pœnitentiali scriptum est. Quater in anno, id est natale Domini, & cœna domini, pascha, & pentecoste, omnes fideles ad communionem corporis & sanguinis Domini accedere admonete. Certis temporibus coniugatos ab vxoribus abstinere exhortamini. Eulogias post Missam in diebus festis plebi tribuite. Nullus induatur vestimentis laicalibus. Nullus rem, aut possessionem, aut mancipium ecclesiæ vendere, aut commutare, aut quocumque ingenio alienare præsumat.

Diem dominicum & alias festiuitates absque opere feruili a vespera vsque ad vesperam celebrari docete. Cantus & choros mulierum in atrio ecclesiæ prohibete. Carmina diabolica, quæ super mortuos nocturnis horis vulgus facere solet, & cachinnos quos exercent, sub contestatione Dei omnipotentis vetate. Cum excommunicatis nolite communicare. Nullus illis præsumat Missam cantare, sed & plebibus vobis commissis hoc annuntiate. Ad nuptias nullus vestrum eat. Omnibus annuntiate vt nullus vxorem accipiat nisi publice celebratis nuptiis. Raptum omnimodis prohibete, & vt nullus ad proximam sanguinis sui accedat, & vt alterius sponsam nullus ducat. Porcarios & alios pastores vel dominica ad Missam venire facite. Patri filiolis suis symbolum & orationem dominicam insinuent, aut insinuari faciant. Chrisma semper * sub cera sit sigillo, propter quosdam infideles. De ministerio etiam vobis commissis vos admonere curamus, vt vnusquisque vestrum, si fieri potest, expositionem symboli & orationis dominicæ iuxta traditionem orthodoxorum penes se scriptas habeat, & eam pleniter intelligat, & inde, si nouit,

Concil. Tom. 25.

Ll ij

* forte
sub cera
sit & si-
gillo,

prædicando populum sibi commissum sedulo instruat, si non, saltem teneat vel credat. Orationes quoque Missarum, & Canonem bene intelligat, & si non, saltem memoriter ac distincte valeat proferre. Epistolam & euangelium bene legere possit, & vtinam ad literam eius sensum posset manifestare. Psalmorum verba & distinctiones regulariter ex corde cum canticis consuetudinariis pronuntiare sciat. Sermonem, vt supra diximus, Athanasii episcopi de fide Trinitatis, cuius initium est, *Quicumque vult, memoriter teneat.* Exorcismos & orationes ad catechumenum faciendum, ad fontem quoque consecrandum, & reliquas preces super masculum & feminam, pluraliter ac singulariter distincte proferre valeat. Similiter baptizandi, ad succurrendum infirmis, ordinem quoque reconciliandi, iuxta modum sibi canonice seruatum, atque vngendi infirmos, orationes quoque eidem necessitati competentes, bene saltem sciat legere. Similiter ordinem & preces in exequiis agendis defunctorum. Similiter exorcismos & benedictiones salis & aquæ memoriter teneat. Cantum nocturnum atque diurnum nouerit.

Computum minorem, id est epactas concurrentes regulares, terminum paschalem, & reliquos sapiat, si est possibile. Martyrologium & pœnitentiale habeat, & cetera. Volumus autem, fratres carissimi, quatenus quæ nostra percepistis traditione, quantum humana patitur infirmitas, bonis studeatis operibus adimplere, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

*CONIECTVRA MARCI VELSERI
de auctore superioris sermonis.*

Cum codex Neresheimi in Augustana diœcesi, anno Christi 1009. hoc est trigesimosexto post mortem sancti Vdalrici, scriptus sit, verisimile sit synodales has constitutiones a sancto Vdalrico fluere, quas sequentes deinde episcopi, quod in scriptio innuit, sæpius repetere & proponere consueverint. Primum vero earum auctore sanctum Vdalricum esse, magnopere confirmat locus vetusti scriptoris in eius vita cap. 6. *In quibusdam autem diebus capitula cum clericis habere disposuit, in his locis ubi hac aptissime fieri archipresbyteri putauerunt, & ubi eum ab aliis mundanis Conciliis absolutiorem esse arbitrabantur. Congregatis ante se clericis, archipresbyteros, & decanos, & optimos quos inter eos inuenire*

potuit, caute interrogauit qualiter quotidianum Dei seruitium ab eis imploretur, & qualiter populus illis subiectus ex eis regetur in studio prædicandi, docendique, quantaque cautela infantes baptizarentur, infirmi visitarentur & ungerentur, defunctorum etiam corpora quanta compassione sepulturis traderentur, qualiter de decimis & oblationibus fidelium pauperes recrearentur, viduis & orphanis in vniuersis necessitatibus subuenirent, quantoque studio in hospitibus & aduenis Christo ministrarent: si subintroductas mulieres secum habuissent, & inde crimen suspicionis inciderent: si cum canibus vel accipitribus venationes sequerentur, si tabernas causa edendi vel bibendi ingrederentur, si turpes iocos in vsu haberent, si ebrietates & comessationes supra modum amarent, si rixis & contentionibus & emulationibus deseruirent, si nuptiis secularibus interessent, vel si aliqui eorum ministeria indecentia in consuetudine haberent, si per Kalendas more antecessorum suorum ad loca statuta conuenirent, ibique solitas orationes explerent, suasque ecclesias ad tempus reuiferent, si obedientiam eorum magistris præbuisent, & in toto suo ministerio deuoti & apti manere studuisent. Cum pleræque harum interrogationum constitutionibus respondeant, tempus præterea locusque conueniat, profecto nihil verat vni eidem sancto Vdalrico constitutiones & interrogationes tribuere.

NOTA SEVERINI BINII.

^a *Sermo synodalis.*] Amice lector, hunc sermonem synodalem post primam editionem Conciliorum secundæ inferendum misit ad me amplissimus dominus Marcus Velferus piæ memoriæ, quondam inclytæ reipublicæ Augustanæ duumvir, sequens prisca æui monumentum, vna cum coniectura de auctore: operæ precium facturum me putauit, vt latentem sermonem omnibus pastoralibus, Synodis celebrandis utilissimum, e tenebris erutum in lucem emitterem. Quod ecclesiasticæ disciplinæ faustum sit, eritque vt spero. Si qui in sortem ac ministerium Domini coaptati sunt, hæc tam salutaria monita in intimas medullas demittant, vt ad eorum præscriptum vitam, mores & actiones suas conformare studeant. Cum incertum sit quoto anno ab Vdalrico habitus fuerit, præfixum initio scripti libri annum retinendum esse iudicaui.

ANNO
CHRISTI
1011.

CONCILIVM BAMBERGENSE
DE CONTROVERSIIS QVIBVSDAM EPISCOPORVM
celebratum anno M XI. tempore Sergii papæ IV.

NOTA.

^a *Concilium.*] Cum Henricus rex ad dedicationem basilicæ Bambergensis a se constructæ Coetum plusquam triginta episcoporum conuocasset, ab iisdem ista occasione hoc loco congregatis habita est

Causa Concilii.

Ll iij